

บันทึก

เรื่อง การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของสามเณร
(กรณีการจดทะเบียนนิติกรรมที่กระทำโดยคู่สมรสฝ่ายที่ไม่มีอำนาจจัดการสินสมรส)

ตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท.๐๖๑๒/๑/๑๖๕๔๓ ลงวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐ ขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินระหว่างสามเณร รวม ๒ ประการ คือ

๑. ทรัพย์สินระหว่างสามเณรนอกจากสินส่วนตัว ซึ่งสามเณรหรือภริยาได้มาหรือมีอยู่ก่อนวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๑ และเป็นกรณีที่ไม่มีสัญญาก่อนสมรสหรือสัญญาระหว่างสมรส หรือมีแต่กำหนดให้มีสามเณรหรือภริยาจัดการสินสมรสแต่ฝ่ายเดียว ถ้าคู่สมรสฝ่ายที่ไม่มีอำนาจจัดการมาขอจดทะเบียนโดยคู่สมรสฝ่ายที่มีอำนาจจัดการไม่ให้ความยินยอมมา พนักงานเจ้าหน้าที่จะจดทะเบียนนิติกรรมให้ได้หรือไม่

๒. ทรัพย์สินระหว่างสามเณรนอกจากสินส่วนตัว ซึ่งสามเณรหรือภริยาได้มาภายหลังวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๑ และเป็นกรณีที่มีสัญญาก่อนสมรสหรือสัญญาระหว่างสมรส กำหนดให้สามเณรหรือภริยาจัดการสินสมรสแต่ฝ่ายเดียว ถ้าฝ่ายที่ไม่มีอำนาจจัดการมาขอจดทะเบียนโดยคู่สมรสฝ่ายที่มีอำนาจจัดการไม่ให้ความยินยอม พนักงานเจ้าหน้าที่จะจดทะเบียนนิติกรรมให้ได้หรือไม่ นั้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๖) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมที่ดิน โดยมีผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง และกรมที่ดิน) เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว มีความเห็นว่า เมื่อได้พิจารณาถึงบทบัญญัติในมาตรา ๗^๑ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระ

^๑ มาตรา ๗ บทบัญญัติ บรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ทำพระราชบัญญัตินี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงอำนาจการจัดการสินบริภัณฑ์ที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มีอยู่แล้วในวันใช้บังคับบทบัญญัติ บรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ทำพระราชบัญญัตินี้ แต่ให้ถือว่าสินเดิมตามบทบัญญัติ บรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เดิมของฝ่ายใดเป็นสินส่วนตัวตามบทบัญญัติ บรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ทำพระราชบัญญัตินี้ของฝ่ายนั้น

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดเป็นผู้จัดการสินบริภัณฑ์แต่ฝ่ายเดียว ให้ถือว่าคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ยินยอมให้คู่สมรสฝ่ายนั้นจัดการสินสมรสและสินส่วนตัวตามวรรคหนึ่งของตนด้วย

ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดประสงค์จะใช้อำนาจจัดการสินส่วนตัวตามวรรคหนึ่งที่เป็นส่วนของตน ถ้าคู่สมรสนั้นมีได้เป็นผู้จัดการสินบริภัณฑ์ให้แจ้งให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และให้คู่สมรสทั้งสองฝ่ายร่วมกันจัดการแบ่งสินส่วนตัวดังกล่าวที่อยู่ในสภาพที่แบ่งได้ให้แก่ฝ่ายที่ประสงค์จะจัดการ แต่ถ้าสินส่วนตัวนั้นไม่อยู่ในสภาพที่แบ่งได้ให้ทั้งสองฝ่ายจัดการร่วมกัน

ใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๙ ประกอบกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๖^๒ มาตรา ๑๔๗^๓ มาตรา ๑๔๘^๔ และมาตรา ๑๕๓^๕ แล้วจะเห็นว่า สำหรับทรัพย์สินระหว่างสามี ภริยา นอกจากสินส่วนตัว ซึ่งสามีหรือภริยาได้มาหรือมีอยู่ก่อนวันใช้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ตรวจชำระใหม่นั้น มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้บัญญัติถึงอำนาจในการจัดการสินบริคณห์ที่คู่สมรสมีอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ใช้บังคับไว้ว่า อำนาจจัดการสินบริคณห์ที่คู่สมรสฝ่ายใดมีอยู่เดิม ให้คงถือว่ามีอำนาจจัดการอยู่ต่อไป และให้ถือว่าอำนาจในการจัดการสินบริคณห์ของฝ่ายที่มีอำนาจจัดการได้กระทำไปด้วยความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งที่เป็นเจ้าของสินสมรสและสินส่วนตัว ทั้งนี้ เว้นแต่อำนาจในการจัดการสินเดิมซึ่งมาตรา ๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม กำหนดว่าสินเดิมของฝ่ายใดให้ถือว่าเป็นสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นและฝ่ายที่เป็นเจ้าของสินเดิมนั้นได้แจ้งความจำนงค์ให้อำนาจจัดการด้วยตนเอง แต่อำนาจจัดการสินบริคณห์ที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เดิมนั้น อาจมีได้ ๓ ประการ คือ อำนาจที่เกิดขึ้นโดยสัญญาก่อนสมรส อำนาจตามมาตรา ๑๔๖^๒ ซึ่งกำหนดให้สามีเป็นฝ่ายมีอำนาจจัดการสินบริคณห์และอำนาจจัดการตามคำสั่งศาลตามมาตรา ๑๔๗^๓ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ที่ได้ตรวจชำระใหม่แล้ว ปรากฏว่ามีได้ระบุให้นิติกรรมที่สร้างขึ้นโดยคู่สมรสฝ่ายที่ไม่มีอำนาจจัดการเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งใน ๓ ประการนั้นเป็นโมฆะ ดังนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่จึงไม่มีอำนาจปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนให้ถ้าคู่สมรสฝ่ายที่ไม่มีอำนาจจัดการมาขอจดทะเบียน

สำหรับอำนาจในการจัดการสินสมรสที่คู่สมรสได้มาภายหลังที่ได้มีการใช้บังคับ

^๒ มาตรา ๑๔๖๘ ข้อความในสัญญาก่อนสมรสไม่มีผลกระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ว่าจะได้เปลี่ยนแปลงเพิกถอนโดยคำสั่งของศาลหรือไม่ก็ตาม

^๓ มาตรา ๑๔๗๖ นอกจากสัญญาก่อนสมรสจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น สามีและภริยาเป็นผู้จัดการสินสมรสร่วมกัน

^๔ มาตรา ๑๔๘๐ ในการจัดการสินสมรส ถ้าคู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้ทำนิติกรรมไปโดยปราศจากความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง นิติกรรมนั้นจะสมบูรณ์ต่อเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน

ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้ทำนิติกรรมไปโดยปราศจากความยินยอมตามวรรคหนึ่ง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอาจขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ แต่ความข้อนี้นี้ให้ใช้บังคับถ้าปรากฏว่าในขณะที่ทำนิติกรรมนั้นบุคคลภายนอกได้กระทำการโดยสุจริตแต่การให้โดยเสนหาอันมิได้เป็นไปตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางสมาคม คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งนั้นยอมขอให้ศาลเพิกถอนได้เสมอ

ให้นำความในมาตรา ๒๔๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

^๕ มาตรา ๑๕๓๔ สินสมรสที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจำหน่ายไปเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวก็ตีจำหน่ายไปโดยเจตนาทำให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเสียหายก็ตีจำหน่ายไปโดยมิได้รับความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งในกรณีที่กฎหมายบังคับว่าการจำหน่ายนั้นจะต้องได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยก็ตี จงใจทำลายให้สูญหายไปก็ตี ให้ถือเสมือนว่าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่เพื่อจัดแบ่งสินสมรสตามมาตรา ๑๕๓๓ และถ้าคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้รับส่วนแบ่งสินสมรสไม่ครบตามจำนวนที่ควรจะได้ ให้คู่สมรสฝ่ายที่ได้จำหน่ายหรือจงใจทำลายสินสมรสนั้นชดใช้จากสินสมรสส่วนของตนหรือสินส่วนตัว

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ และมีสัญญาก่อนสมรสหรือสัญญาระหว่างสมรสกำหนดให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายมีอำนาจในการจัดการสินสมรสนั้น โดยเหตุที่มาตรา ๑๔๖๘ ได้กำหนดว่าข้อความในสัญญาก่อนสมรสไม่มีผลกระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าประสงค์จะให้ผลของสัญญาก่อนสมรสมีผลผูกพันกันเฉพาะในระหว่างสามีภริยาเท่านั้น และไม่มีผลศักดิ์สิทธิจนต้องถือว่าบุคคลภายนอกทุกคนจะต้องล่วงรู้ ฉะนั้น เมื่อบุคคลภายนอกได้ทำนิติกรรมกับคู่สมรสฝ่ายที่ไม่มีอำนาจจัดการโดยสุจริตที่ได้ล่วงรู้ถึงสัญญาก่อนสมรสนั้น จึงย่อมต้องถือว่าสามีและภริยาคงมีอำนาจจัดการสินสมรสร่วมกันตามหลักทั่วไป และย่อมต้องถือว่านิติกรรมดังกล่าวมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย การบกพร่องของนิติกรรมนั้น ย่อมมีผลผูกพันอยู่เฉพาะระหว่างสามีและภริยาตนเองเท่านั้น ไม่อาจถือได้ว่านิติกรรมที่คู่สมรสฝ่ายที่ไม่มีอำนาจจัดการ เพราะเหตุที่อำนาจจัดการได้ถูกจำกัดเพราะสัญญาก่อนสมรสหรือสัญญาระหว่างสมรสได้กระทำไปเป็นนิติกรรมที่เป็นโมฆะกรรมแต่อย่างใด และเมื่อนิติกรรมดังกล่าวมิได้มีลักษณะเป็นโมฆะกรรมแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่กรมที่ดินย่อมไม่มีอำนาจปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนให้ได้

อนึ่ง สมควรกล่าวด้วยว่า เมื่ออำนาจปฏิเสธการรับจดทะเบียนนิติกรรมของเจ้าพนักงานที่ดินตามมาตรา ๗๓^๖ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินมีอยู่เพียงเฉพาะกรณีนิติกรรมเป็นโมฆะเท่านั้นแล้ว จึงย่อมต้องยึดถือปฏิบัติไปเพียงเท่าที่มีอำนาจอยู่ในกฎหมายเท่านั้น ส่วนการใดจะเป็นโมฆะหรือโมฆียะหรือไม่ ย่อมต้องเป็นไปตามบทบัญญัติในกฎหมายและตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเฉพาะรายไป

(ลงชื่อ) ส. โหตระกิตย์
(นายสมภพ โหตระกิตย์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานเลขานุการกรม

ตุลาคม ๒๕๒๐

^๖ มาตรา ๗๓ เมื่อปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่านิติกรรมที่คู่กรณีนำมาขอจดทะเบียนนั้นเป็นโมฆะกรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ต้องจดทะเบียนให้

หากนิติกรรมที่คู่กรณีนำมาขอจดทะเบียนนั้นปรากฏว่าเป็นโมฆียกรรม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับจดทะเบียนในเมื่อคู่กรณีฝ่ายที่อาจเสียหายยืนยันให้จัด